

Razvojna mapa: šta treba znati i kako postupati

Crna Gora
Ministarstvo prosvjete

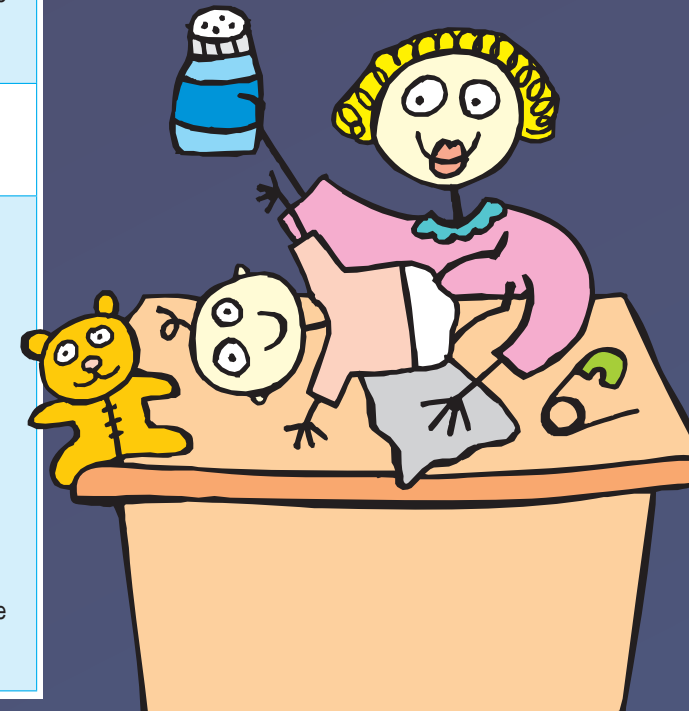
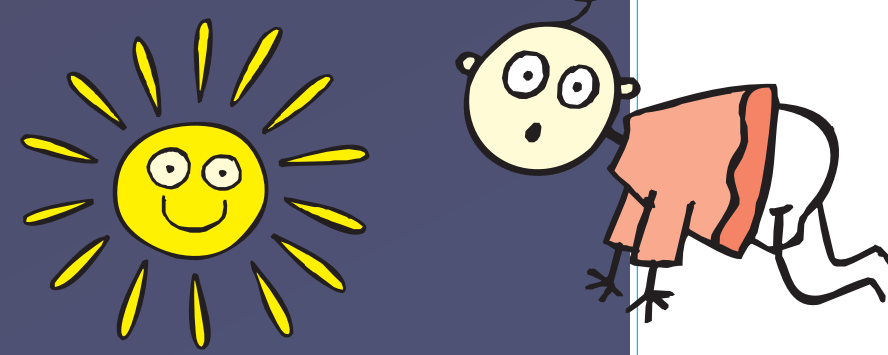

13-18 mjeseci / 1-1,5 godina

3-4 godine

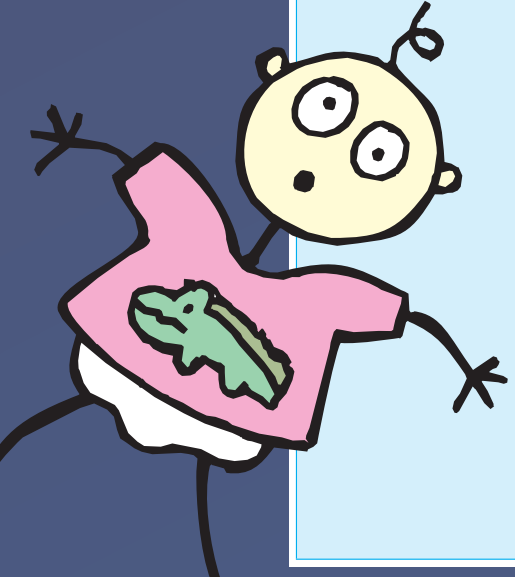
0-3 mjeseca

RAZVOJNA OBLAST	TIPIČAN RAZVOJ DJETETA	KAKO PODSTICATI RAZVOJ DJETETA
Razvoj motorike (krupna i fina motorika)	<ul style="list-style-type: none"> Poljubljuje dječju glavu i leđa na stomaku. Otkriva glavu na obje strane dok leži na leđima. Sliska i drži vaš prst u ruci. Igra se rukama, prinosi ih ustima. Pogledom prati predmet koji se pomjera u stranu, usmjerava ruku u pravcu predmeta. 	<ul style="list-style-type: none"> Držite igračku iznad djetetove glave i tražite (podstičite ga) da je dosegne. Pružite detetu fizički kontakt i taktilni podsticaj (dodir). Neka igračke ostale stvari koje ga okružuju budu u jakim, veselim bojama.
Govorno-jezički razvoj/komunikacija	<ul style="list-style-type: none"> Guče, oglašava se. 	<ul style="list-style-type: none"> Obrađujte se i nasmijte detetu kad se oglašuje, dajte mu povratnu informaciju, povratite da se oglašuje. Unosite se detetu u lice, lepažite mu.
Kognitivni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Reaguje na zvuk (okreće glavu prema zvuku). Činim pravi osjećaj koja se kreću. 	<ul style="list-style-type: none"> Reagujte na zvuk (okreće glavu prema zvuku). Činim pravi osjećaj koja se kreću.
Socio-emocionalni razvoj		

4-6 mjeseci

RAZVOJNA OBLAST	TIPIČAN RAZVOJ DJETETA	KAKO PODSTICATI RAZVOJ DJETETA
Razvoj motorike (krupna i fina motorika)	<ul style="list-style-type: none"> Drži čvrsto glavu. Dok leži na stomaku, pretupa se na leđa, okreće se, prevrće oboje prste. Kada ga držite uspravno, odupire se vrhovima prstiju. Jednom rukom poseže za igračkom dok leži na leđima. 	<ul style="list-style-type: none"> Igračke se svakodnevno na podu, neka djetete bude na leđima, malo na stomaku. Držite djetete u uspravnom položaju, s nogama na podu/ruči potpuno dok mu pjevate, pričate. Postavite igračku ispred djeteta kada je budno i leži na stomaku; šušajte i zveckajte igračkama da bi djetete posegao za njom.
Govorno-jezički razvoj/komunikacija	<ul style="list-style-type: none"> Prizivati zvukove/oglašava se. Na govornoj odgovara gučanjem. Otvoravanje kontakta očima. Imitiranje zvukove proizvodi, ali konstante i jasan govor. 	<ul style="list-style-type: none"> Obrađujte se i nasmijte detetu kad se oglašuje. Na govornoj odgovara gučanjem. Kao vid povratne informacije. Imitirajte zvukove koje proizvodi, ali konstante i jasan govor.
Kognitivni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Obrata pažnju na govor drugih. Prinosi ruku i predmete ustima (istražuje svijet oralno). Manipulira predmetima i razgleda ih. Prati pogledom kružno kretanje predmeta. Proizvodi zvukove pomoću predmeta. 	<ul style="list-style-type: none"> Držite igračku u vidnom polju djeteta, zveckajte i šušajte njome lagano i pomjerujući kako bi je djetete pogledom pratilo i okrećalo glavu. Držite igračku iznad djetetove glave, tražite (podstičite ga) da je dosegne. Igračke se "skrivanja" iz vidnog polja (npr.: "Evo je!" "Taj je!" - sakrivate se - "Evo gdje!"). Dozvolite detetu da istražuje predmete tako što ih stavlja u usta. Imenujte predmete kojima je svakodnevno okruženo.
Socio-emocionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Obrata pažnju na ljudska lica. Obrađuje se osobama koje poznaje, glasno se smije. Umiri se kad čuje zvukove, naročito glasove. Ljubi se ako mu se uzme igračka. 	<ul style="list-style-type: none"> Mozite se i pričate s detetom tokom svakodnevnih aktivnosti. Ustajte njegovu djetetu ruku - neka termini i mijesta za obradu i isporavu budu uvijek isti. Izbjegavajte česte i iznenadne promjene - one mogu uznemiriti djetete.

7-9 mjeseci

RAZVOJNA OBLAST	TIPIČAN RAZVOJ DJETETA	KAKO PODSTICATI RAZVOJ DJETETA
Razvoj motorike (krupna i fina motorika)	<ul style="list-style-type: none"> Diže se u sedeći položaj držeći se za prste odrasle osobe. Održava ravnotežu ravnotežu u sedećem položaju. Počinje se u položaju za puzanje (na koljena i dlanove). Uključuje predmete i palcem, premješta igračku iz ruke u ruku. Sve bacna na pod. 	<ul style="list-style-type: none"> Dozvolite detetu da samostalno vježba ravnotežu u sedećem položaju. Neka djetete sedi u udgu kreveta, ili da podupirete ješćućim kako bi moglo samo da se odživa u sedećem položaju i vježba ravnotežu. Utiče ga uzročno-posljedičnim vezama kroz igru "Ubacivajući kocku iz kutije", kotrljanje kocke, guranje autića. Ne koristite djetete - radije tražite od njega da uradi nešto što smatrate poželjnim. Na primjer, umjesto "prestat", bolje je reći: "Vrijeme je za sedenje", "vrijeme je za sjedenje". Ne izlažite djetete dugotrajnom boravku u stalnom položaju (u krevetu, ljuštici ili s.).
Govorno-jezički razvoj/komunikacija	<ul style="list-style-type: none"> Prizivati zvukove: "da", "ga", "ka", "ba" (ili već "da-da", "ba-ba"). Počinje imitirati zvukove i gestikulaciju pokrete drugih. Razumije jednu riječ. 	<ul style="list-style-type: none"> Ponavljajte radnje, pokrete, glasove za detetom. Vježbajte "ćaskanja" zvukove deteta na pomenutu riječ. Čitajte detetu svakodnevno. Pričajte mu, razgledajte zajedno slikovnicu, imenujte i opišite predmete i boje. Imenujte stvari i osobe s kojima je djetete svakodnevno u kontaktu. Potvrdite djetete dok igra i igra se s predmetima. Vježbajte s detetom divanje kroz šalovanje, gašenje plamena svjećice. Imitirajte zvukove i riječi koje djetete izgovara.
Kognitivni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Istražuje rukama i ustima (stavlja predmete u usta). Poseže za predmetima koje učujužati. Udara predmetima o sto (ili o druge predmete/površine). Vođi da se ogleda. Tradi predmete kada ih sakrivate. Počinje da pokazuje kašnjenjem. Oglašava se zadržavaju na muziku. 	<ul style="list-style-type: none"> Dozvolite detetu da samostalno vježba ravnotežu u sedećem položaju. Vježbajte "ćaskanja" zvukove deteta na pomenutu riječ. Čitajte detetu svakodnevno. Pričajte mu, razgledajte zajedno slikovnicu, imenujte i opišite predmete i boje. Imenujte stvari i osobe s kojima je djetete svakodnevno u kontaktu. Potvrdite djetete dok igra i igra se s predmetima. Vježbajte s detetom divanje kroz šalovanje, gašenje plamena svjećice. Imitirajte zvukove i riječi koje djetete izgovara. Dozvolite detetu da istražuje svoju okolinu i predmete u njoj. I dalje koristite igre "skrivanja". Opisujte predmete koje djetete pokazuje prostom, koji prilože njegovu pažnju. Postavite ogledalo tako da djetete može da se ogleda i napravi igru od toga. Puštajte djetetu da sam drži i jede keks.
Socio-emocionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Pruživa ruku da biste ga podigli. Maše ili bar reaguje na "pa-pa". Ima osmijenu igračku. Reaguje na svoje ime. Vezano je za jednu osobu, bolj se od nepoznatih. Strah od odvajanja uzrokuje jaki i prolazna faza razvoja na ovom uzrastu. 	<ul style="list-style-type: none"> Nastavite s jasnim dnevним rutinama, što djetetu daje osjećaj sigurnosti i prijatnu atmosferu. Pokazite da ste uvijek tu za njega, sigurni i pouzdani. Ako je djetete vezano za određenu igračku predmet koji kod njega izaziva osjećaj sigurnosti (tzv. prelazni objekat), smirite to. Postepeno, opušteno i uzvratio djetete u situacije u kojima je njegov strah otkrivan i izražen. Kada se nađe u novoj situaciji ili nepoznatom okruženju, dozvolite mu da traži ruku bliznu. Uvjerite ga da ste tu, da je sigurno. Dozvolite detetu da samo drži i jede keks.
Samopomoć/briga o sebi	<ul style="list-style-type: none"> Sama jede kekse. 	

10-12 mjeseci

RAZVOJNA OBLAST	TIPIČAN RAZVOJ DJETETA	KAKO PODSTICATI RAZVOJ DJETETA
Razvoj motorike (krupna i fina motorika)	<ul style="list-style-type: none"> Ustaje samostalno (koristi namještanje/premdne/vas). Može samostalno, pridržavajući se. Stoji samostalno, pridržavajući se. Iz stojiće pozicije može da se spusti u sedeći ili na neke predmete. Počinje da se kreće, držeći se za namještanje. Može da napravi bar četiri koraka ako ga pridržavate. Počinje da uzima sitne predmete koristeći palac i kažiprst. Pokušava da šara po papiru. 	<ul style="list-style-type: none"> Dozvolite detetu da samostalno vježba da sedi, ustaje, pada, pridržava se, cupka. Dozvolite detetu stajati samostalno, pridržavajući se ruku ili predmeta (npr. stolica, stolić, stolić) kako bi vježbalo motoriku ruke i prstiju. Obeshrabrite djetete dovoljno prostora za što bezbježnije izvođenje aktivnosti (razmjete namještanje, zaštitite djetete koji mogu biti opasni; neka prostor bude u funkciji razvoja aktivnosti). Motivirajte djetete da se kreće animirajući ga da se kreće od začke A do tačke B. Ne dozvolite da se vaš strah da se djetete na površini puzanja na njegu - u ga može učiniti nesigurnim i manje sigurnim. Ako djetete padne, ne reagujte burno i uplašeno. Ako djetete doživi neuspjeh, uvijek ga podstrijete na nove pokušaje, verbalno i neverbalno. Organizujte prikladne i zanimljive aktivnosti kroz igru u njima aktivno učestvujete.
Govorno-jezički razvoj/komunikacija	<ul style="list-style-type: none"> Prizivati puno različitih zvukova ("mama", "baba", "dada"). Može već koristiti i jednostavne riječi ("tata", "mama", "o-o"). Razumije "ne", "dodir". 	<ul style="list-style-type: none"> Imitirajte zvukove koje djetete proizvodi i podstičite ga da ih ponavlja. Pričajte detetu dok ga hranite, prevlaćite, kupate. Govorite spor, koristeći kratke i jednostavne fraze. Čitajte mu svakodnevno, razgledajte zajedno slikovnicu i pri tom imenujte i opišite predmete, likove, boje. Dajte detetu da jede čvrstu hranu. Igračke se dvanajset balaončić od sapunice, divljenjem u slanku, gašenjem plamena svjećice i sl., podstičite razvoj motorike govornih organa.
Kognitivni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Počinje da imitira učestale radnje odraslih, a predmete koristi svrshodno (npr.: čaše pije, slušalicu prinosi uhi i sl.). Tradi predmete izvan vidnog polja. Vođi jednostavne društvene igre. Uti počeni pokušaj i pogreška. 	<ul style="list-style-type: none"> Dozvolite detetu da lupa predmetima o sto ili injim od drugu. Sakrivate manje igračke i predmete i podstičite djetete da ih traže. Pjevajte i puštajte detetu muziku, pjesme za decu. Prvo ja, pa onda ti, "Sed tu da te uhitim", "De je...? Evo ga". Ne dozvolite detetu da preduge sedi i gleda TV i internet sadržaje.
Socio-emocionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Taplje rukama uz poznate pjesme. Učestvuje u razvijanim vidu recipročne igre (dodavanje "tit-tit", "dada-dada"). Učestvuje igračkama, ponavljanje radnje i sl.). Pokušuje interesovanje za decu i odrasle. 	<ul style="list-style-type: none"> Osasnite djetete pažnjom - pokrpite ga svojim glasom, odobranjem, obradovanjem, poljupcima i maženjem za vas prikladna, željena ponašanja. Svraštajte prilike za interakciju. Ako se djetete ponaša neprikladno, recite jasno "Ne", ali ga ne tučite, ne kažnjavajte, ne povisite ton i ne primjenjujte duga objašnjenja.
Samopomoć/briga o sebi	<ul style="list-style-type: none"> Samo prinosi hranu ustima, žvače je, jede pršmana. Pije iz šolje dok je pridržavate. Pomaže pri oblačenju. 	<ul style="list-style-type: none"> Dozvolite detetu da rukama istražuje hranu (kocke, kocke, kocke) i da samostalno hrani. Ohrabrite djetete da samostalno izvođenje pojedinih radnji.

RAZVOJNA OBLAST	TIPIČAN RAZVOJ DJETETA	KAKO PODSTICATI RAZVOJ DJETETA
Razvoj motorike (krupna i fina motorika)	<ul style="list-style-type: none"> Stoji, kreće se pridržavajući se za djetelove namještanje. Pravi par samostalnih koraka. Penje se po namještanju, većim predmetima. Trči u krug. Uzima, nosi i prenosi predmete. Bacila kocku u ciljanom pravcu. Otvora list slikovnice vrhni korica i listova. Imitiraju više pokreta, vuče pravce crte olivkom po papiru. 	<ul style="list-style-type: none"> Obezbedite detetu uslove za sportu na igru, ne spuštajte ga u kretanju svrshodno radnje; obezbjedite bezbježan prostor za njihovo izvođenje (hodanje, trčanje, skakanje, okretanje oko svoje ose i sl.). Dajte detetu interaktivne igračke, one koje se guraju i vuku, one kojima se izvođe svrshodne radnje. Igračke se laszaju s detetom. Čitajte detetu, svaki dan; neka samo okreće listova (tzv. vrhni slikovnice), a predmete u slikovnicama imenujte i pokazujte nazivom (npr. "ovo je auto"). Igračke se kockicama, igračkama s otvorima za umetanje raznih oblika, pužlama i drugim gramama koje podstiču korišćenje obje ruke. Dajte detetu da boji, pokazujete mu kako da crta linije gore-dolje i lijevo-desno (pokrpitepe svaki pokušaj imitacije ovih radnji).
Govorno-jezički razvoj/komunikacija	<ul style="list-style-type: none"> Funkcionalno koristi 5, 6 riječi. Pokušava da imitira riječi koje izgovarate. Razumije jednostavne verbalne zahtjeve i zahtjeve proporcije gestikulacijom (npr.: "Daj" - ispružena ruka). Upotrebljava frazu od dvije riječi. Počinje da razvija osjećaj autonomije, samostalnosti u odnosu na roditelje/staratelje - izražava neodobrovolje ili odbijanje koristeći tzv. semantičko "ne" (gestovno i verbalno). 	<ul style="list-style-type: none"> Koristite kratke i jednostavne fraze kada govorite detetu. Postavite jednostavna pitanja. Ograničavajte detetu radnje koje zajedno radite, imenujte predmete koje koristite: "Sed parono ruk sapunom i vodom, pa ih sušimo peškirima...". Dovršite riječ koju djetete pokušava da izgovori i pri tom je proširite. "Npr., pokazujući na vozilo, djetete kaže: "ti" ili "auto", a vi kažete: "Brod, jeste, to je crveni auto". Dozvolite detetu da pokazuje svoje neslaganje. Prihvataje ga kada je opravdano, a kada nije, ne tražite se već jednostavnim jezikom objasnite zašto ne prihvaćate njegovo neslaganje. Podstičite, podstičite aktivnosti: "Kao da", osmišljavajte igru u kojima se imitiraju radnje i postupci drugih. Utiče djetete da pokazuje djelo tela. Pjevajte detetu pjesmice kod kojih su riječi praćene pokretima, izvodite ih zajedno. Igračke se sakrivanja predmeta. Podstičite radionice: djetete i njegovu potrebu za istraživanjem u bezbježnom uslovnosti.
Kognitivni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Imitira odrasle u jednostavnim radnjama: podiže simbolika igra "Kao da". Pokušuje interesovanje za istraživanje okoline. Kad čuje ime predmeta/likove, pogleda u pravom pravcu. Pronalazi skrivene predmete koje nije tražio otkriti. Stavlja jedan predmet u drugi i vadi ga. Zna da pokazuje bar tri dijela tijela (nos, stomak, ruka, noge, glava, oko). 	<ul style="list-style-type: none"> Pružajte detetu pažnju, ohrabrujte njegovo pokušaje, pohvalite ga za svako prikladno/željeno ponašanje. Povećite više pažnje potkrepljivanjem poželjnijih ponašanja i pokušaja nego kašnjenjem neprikladnog ponašanja i njegovom preusmjeravanju. Poštuje potrebu deteta da se samo igra, ne insistirajte na djeteljuju. Omogućite detetu priliku da započne igru s drugima (odloženom na gradnje i sl.). Postavite ga da dovoli drugoljubnost da se igra s njegovim igračkama. Organizujte aktivnosti u kojima je neophodna saradnja, a ne takmicenje. Imajte razumijevanje za djetelovu ljubavnost - uvlažite njegovo pravo da ispolji i manje prijatne emocije. Otvorite u kojim situacijama djetete najbrnije reaguje i nastoje da ih redukujete. Imajte ipak na umu da ne možete zaštititi djetete od svih situacija koje izazivaju neprijatna osjećanja, ni bi to za njega bio korisno. Pokušajte da mu objasnite da i druga deca/odrasli imaju svoje potrebe, ali mu to predložite na njemu blizak način (slikovno, imitacijom, igračkama).
Socio-emocionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Pokazuje strah od odvajanja od bližih osoba, strah od novih situacija i nepoznatih ljudi. Koristi jednostavnu gestikulaciju za odvajanje - "ne" ili odmahuje glavom; za pozdrav - "pa-pa" ili maše rukom i sl. Javljuje se znajući ljubeznost (negoduje kad drugi dođu i prisiljuju pažnju). Igra se samo u prisustvu druge dece. 	<ul style="list-style-type: none"> Pružajte detetu pažnju, ohrabrujte njegovo pokušaje, pohvalite ga za svako prikladno/željeno ponašanje. Povećite više pažnje potkrepljivanjem poželjnijih ponašanja i pokušaja nego kašnjenjem neprikladnog ponašanja i njegovom preusmjeravanju. Poštuje potrebu deteta da se samo igra, ne insistirajte na djeteljuju. Omogućite detetu priliku da započne igru s drugima (odloženom na gradnje i sl.). Postavite ga da dovoli drugoljubnost da se igra s njegovim igračkama. Organizujte aktivnosti u kojima je neophodna saradnja, a ne takmicenje. Imajte razumijevanje za djetelovu ljubavnost - uvlažite njegovo pravo da ispolji i manje prijatne emocije. Otvorite u kojim situacijama djetete najbrnije reaguje i nastoje da ih redukujete. Imajte ipak na umu da ne možete zaštititi djetete od svih situacija koje izazivaju neprijatna osjećanja, ni bi to za njega bio korisno. Pokušajte da mu objasnite da i druga deca/odrasli imaju svoje potrebe, ali mu to predložite na njemu blizak način (slikovno, imitacijom, igračkama).
Samopomoć/briga o sebi	<ul style="list-style-type: none"> Jede kašikom i pije samostalno (aiko prospava). Pomaže tokom oblačenja (spušta rukonogicu). Sazvuva opele, svlači čarape, rukavice. 	<ul style="list-style-type: none"> Ne požurujte djetete, ne radite stvari umjesto njega. Budite strpljivi s detetom, omogućite mu da vježba samostalno oblačenje, oblače rukonogicu. Pronalazite prihvatljive alternative - npr., ako djetete želi da hoda samostalno, dozvolite mu to kada je mjesto bezbježno, ako insistirate da ves ne ulazi drži za ruku.

19-24 mjeseca / 1,5-2 godine

RAZVOJNA OBLAST	TIPIČAN RAZVOJ DJETETA	KAKO PODSTICATI RAZVOJ DJETETA
Razvoj motorike (krupna i fina motorika)	<ul style="list-style-type: none"> Trči, skače i šuštra luptu. Otvora vrata. Penje se stepenicama, silazi niz stepenice uz održanje za ruku. Podiže predmet s poda bez pridržavanja. Kad čuje ime predmeta/pokreću se po papiru. Listu knjigu stranu po stranu. 	<ul style="list-style-type: none"> Igračke se šuštraju, šuštraju, hvataju, bacaju kocke. Obezbedite detetu interaktivne igračke i igračke koje se guraju ili vuku. Pripravite balone od gline - neka djetete pokušava da ih istraži i manipulira koristeći razne. Igračke se s kockama.
Govorno-jezički razvoj/komunikacija	<ul style="list-style-type: none"> Zna više jednostavnih fraza ili rečenica do tri riječi. Koristi po dvije riječi da bi komunicirao: "Još kexek", "Mama, dođ". Ispravno svoje ime na zahtjev. Uključuje u pjesmice za decu i govore djeteta. Postavlja detetu jednostavna pitanja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. 	<ul style="list-style-type: none"> Izražavajte se pravilno, razgovarajte s detetom o slikama i tekstu slikovnica. Primjenjajte dvosmjernu komunikaciju, ona je od velike važnosti za razvoj govora djeteta. Postavljajte detetu jednostavna pitanja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja.
Kognitivni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Prati jednostavna uputstva, verbalne zahtjeve (Donesi jastuk, "Vrati cipele", "Baci u smeće", "Dođi, sedi" i sl.). Imitira druge. Zna da se igra s igračkama, svrshodno ih koristi. Zna da pokazuje bar pet dijelova tijela (oko, uho, glava, usta, zubi, nos, ruka, stomak). Prepoznaje predmete iz svakodnevnice i zna čemu služe, tj. kako se koriste. Sparuje jednostavne predmete (čarape sa čarapama, životinje sa životinjama, sliku hrane sa slikom hrane, igračku sa igračkama i sl.). Nema zabranje naučeno/savladano. 	<ul style="list-style-type: none"> Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja.
Socio-emocionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Ispoljava različite emocije: strah, ljutnju, krivicu, radost. Lako se naljuti (počinje lapa napada bijesa). Želi da kontroliše druge, svadva se, prikos. Brani svoje stvari. Učestvuje u paralelnoj igri (igra se samostalno porod druge dece, ne mora da se pridržuje, ali ne krivi tuđu igru). 	<ul style="list-style-type: none"> Dozvolite detetu da glumi, da oponaša različite ljude i situacije; učestvuje i sami u takvim aktivnostima (aktivnosti u ulozi, situacija kod doktora, u prodavnici...). Imenujte radnje i postupke prisutne u svakodnevnom okruženju, objašnjavajte ih. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja. Igračke igru oglašavanja životinja.
Samopomoć/briga o sebi	<ul style="list-style-type: none"> Pije iz šolje, jede kašikom samostalno. Tradi predmete kašikom. Postaje svjesno i pokušuje nelagodu kad je pelena puna. Sedi na toli, WC šolji s daskom do decu, koristi WC šolju ako na vrijeme primijete potrebu. 	<ul style="list-style-type: none"> Razvijajte empatiju kod deteta (npr., kad nekog djetete plače, ohrabrite ga da ga zaigra). Ohrabrujte djetete da pije iz šolje, jede kašikom, budi obzirna na to koliko se upljuje. Pričajte mu o samostalnom korišćenju toaleta, vježbajte kroz igru sedenja na WC šolji ili na toli. Ohrabrujte djetete da prepoznaje kada ga treba prevući, pokrpitepe uvijek kada to saopšti.

25-36 mjeseci / 2-3 godine

RAZVOJNA OBLAST	TIPIČAN RAZVOJ DJETETA	KAKO PODSTICATI RAZVOJ DJETETA
Razvoj motorike (krupna i fina motorika)	<ul style="list-style-type: none"> Penje se i silazi stepenicama stepen po stepenik. Trči stabilno i brzo. Skakuću na obje noge. Bacila kocku iznad glave. Piše i kopira lik i krugove. Sliska vodoravno i vertikalno. Zna da nazivke kolutove na štap pravilno, po veličini. 	<ul style="list-style-type: none"> Pomozite detetu da se igra jednostavnim puzzleima i oblicima. U toku svakodnevnih aktivnosti, pitajte djetete za šta se nešto koristi (u kući, na ulici, u parku), proveravajući pri tom da li je razumjelo, ukoliko je potrebno, pojašnite mu, pružite dodatne informacije. Ohrabrujte djetete, podstičite njegove ideje, asocijacije, razmišljanja. Detetu treba sigurna, predviđiva okolina, koja se može osloniti, nastaviti s istraživanjem. Uvijek imajte pripremljene odgovore, prikos. Hvalite i potkrepljujte djetete za svaki oblik primjenjivo/željeno ponašanje. Opisujte emocije koje djetete ispoljava (npr.: "Ti si srećna kad si u parku" i sl.). Razvijajte empatiju kod deteta (npr., kad nekog djetete plače, ohrabrite ga da ga zaigra). Ohrabrujte djetete da pije iz šolje, jede kašikom, budi obzirna na to koliko se upljuje. Pričajte mu o samostalnom korišćenju toaleta, vježbajte kroz igru sedenja na WC šolji ili na toli. Ohrabrujte djetete da prepoznaje kada ga treba prevući, pokrpitepe uvijek kada to saopšti.
Govorno-jezički razvoj/komunikacija	<ul style="list-style-type: none"> Koristi licnu razgovor "ja". Odgovara na jednostavna pitanja, npr.: "Kako se zoveš?". Ima funkcionalan vokabular koji može brojati do 200, 300 riječi. Imenuje predmete i životinje koje često gleda na slikama (ptice, mačci, meda, auto, sok, kuća, trava, cvijet, ovo, list, kašika, knjižica...) i razumije jednostavne situacije prikazane na njima. Pjeva djetelove pjesmice, traži da mu/joj se pridržuje omiljene priče. Stalno postavlja pitanja: "Kako?", "Što?", "Kako?". 	<ul style="list-style-type: none"> Utiče djetete da pjeva pjesme za decu i brojilice. Dok gledate, listate slikovnicu, neka imenuje ono što vidi. Kada imenujete predmete, dodajte epitet: plavi autić, zeleni krug, roze cvijet, mala mačka, veliki kamion. Postavljajte detetu pitanja o slikama, životinjama, objektima, samoopznanje. Podstičite djetete da izrazu ono što je zapamtilo iz omiljene priče, ili da je samo prepriča. Budite strpljivi i nastoje da uvijek pružite odgovor na djetelovo pitanje i/ili dajete objašnjenje. Igračke igru oglašavanja životinja. Sličite predmete i igračke po veličini, pokušajte djetete da ih razlikuje i ponaša se prema njima. Igračke igru oglašavanja životinja.
Kognitivni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Vođi igre uloga, imitacije odraslih, "ko bašagi" igre. Sličite predmete i igračke po veličini, pokušajte djetete da ih razlikuje i ponaša se prema njima. Sparuje igru (bna da pokazuje predmete koji su iste boje). Prati dvanajset nepredmetna zahtjeva (npr.: "Pokupi svoje opele i stavi ih u omarni"). 	<ul style="list-style-type: none"> Utiče djetete da pjeva pjesme za decu i brojilice. Dok gledate, listate slikovnicu, neka imenuje ono što vidi. Kada imenujete predmete, dodajte epitet: plavi autić, zeleni krug, roze cvijet, mala mačka, veliki kamion. Postavljajte detetu pitanja o slikama, životinjama, objektima, samoopznanje. Podstičite djetete da izrazu ono što je zapamtilo iz omiljene priče, ili da je samo prepriča. Budite strpljivi i nastoje da uvijek pružite odgovor na djetelovo pitanje i/ili dajete objašnjenje. Igračke igru oglašavanja životinja. Sličite predmete i igračke po veličini, pokušajte djetete da ih razlikuje i ponaša se prema njima. Sparuje igru (bna da pokazuje predmete koji su iste boje). Prati dvanajset nepredmetna zahtjeva (npr.: "Pokupi svoje opele i stavi ih u omarni").
Socio-emocionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> Incira igru, ali mu/joj je potreban nadzor i pomoć. Razvija kompleksnu igru i uključuje druge u nju. Pokušuje zabriti/uspjeh u igri kad neko njemu baci plače. Igra često prati govorom. Dobija napade bijesa kada ga neko spulava. 	<ul style="list-style-type: none"> Pomozite detetu da ostvari kompleksnu igru koristeći maštu; možete napraviti šator ili divovac igru od blokova, igru sa doktora i pacijenta i sl. Koristite boje, temperu, fomalnenu, papir, pravite zajedno crteže i predmete, izdožite ih (kockice) na vidnim mjestima u kući, pokazite da ste ponosni na njegovim radnju. Zabijte da djetete nešto učinio i da nije traja pronašao objašnjenje; djetete treba da zna zašto se od njega očekuje da se u određenoj situaciji ponaša na određene način.
Samopomoć/briga o sebi	<ul style="list-style-type: none"> Jede samostalno kašikom, počinje koristiti i viljušku. Samostalno pere ruke. Koristi toalet u pomoć odrasle osobe, a kontroliše potrebu tokom djetelju.</	